

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOSE „GENERALINĖ PROKURATŪRA DEMASKUOJA JAV PAKALIKUS“ („RESPUBLIKA“, 2011-10-01, NR. 227/6475; WWW.RESPUBLIKA.LT, 2011-10-01) IR „ŠVEDAI SU NORVEGAIS PALEIDO D.RADZEVIČIŲ NUO GRANDINĖS“ („RESPUBLIKA“, 2011-10-03, NR. 228/6476; WWW.RESPUBLIKA.LT, 2011-10-03) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2012 m. gegužės 29 d. Nr. SPR-52
Vilnius

2011 m. spalio 12 d. ir 2011 m. spalio 18 d. Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje buvo gauti pareiškėjo Dainiaus Radzevičiaus (toliau – Pareiškėjas) skundai dėl publikacijose „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ („Respublika“, 2011-10-01, Nr. 227/6475; www.respublika.lt, 2011-10-01) ir „Švedai su norvegaais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ („Respublika“, 2011-10-03, Nr. 228/6476; www.respublika.lt, 2011-10-03) paskelbtos informacijos.

Pareiškėjas skunduose teigia, kad neatitinka tikrovės, pažeidžia jo garbę ir orumą informacija, paskelbta publikacijos „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ teiginiuose:

„Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“;

„Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, kurio priedermė ginti lietuvių žurnalistus, iš tiesų stengiasi juos kuo labiau apjuodinti“;

„Sistemiškai tik lietuvių žiniasklaidą šmeižiantis veikėjas įtikinėja <...>“;

„Žurnalistu ir žurnalistikos teoretiku prisistatantis D. Radzevičius birželio 6-ąją šmeižė „Lietuvos ryto“, „Respublikos“ ir apskritai lietuvių žurnalistus“;

„15 min.“ apie lietuviškus leidinius išspausdinus dezinformaciją, kuria iki šiol savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukėlis „ekspertas“ D. Radzevičius <...>“;

„D. Radzevičius su žurnalistika niekada neturėjo nieko bendra“;

„Jis yra viešųjų ryšių atstovas ir dar valdiškas atstovas“;

„Tai, kad Lietuvos žurnalistai leidžia šiam veikėjui vadintis Žurnalistų sąjungos pirmininku, yra tik klasta ir šios organizacijos okupacija“;

„D. Radzevičius yra mūsų profesijos kenkėjas, kuris veikia prieš kasdien sunkiai dirbančius žurnalistus, kurie nuolat rizikuoja kapstydami faktus ir atskleisdami negeroves valstybės valdžioje“;

„Tam Žurnalistų sąjungos pirmininkui galiu į akis pasakyti, kad jis sąmoningai ir sistemingai veikia prieš žurnalistus“;

„Šis asmuo visada darė viską, ką tik galėjo padaryti šlykštaus ar bjauraus Lietuvos žurnalistikai“;

„Žurnalistu nė vieną dieną realiai nedirbęs D. Radzevičius šiandien visiškai neatstovauja Lietuvos žurnalistikai“;

„Yra dar viena blogybė – D. Radzevičius pasiima Lietuvos žurnalistams skirtus Europos Sąjungos, tarptautinių organizacijų pinigus ir už juos mūsų visų vardu moko užsienio šalių žurnalistus arba valdžios atstovus“

Kituose savo skunduose Pareiškėjas teigia, kad neatitinka tikrovės, jo garbę ir orumą pažeidžia informacija, paskelbta publikacijos „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ teiginiuose:

„Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“;

„Idomiausia, kad švedams ir norvegams pavyko paleisti nuo grandinės net patį Dainių Radzevičių, Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) ryškiausią „šviesulį“. Puolė vaikas į priekį, nuo reikšmingumo apsalęs. Nes jei švedas kiauksi, nejaugi Dainiukas unisonu nekiauks. Ir užgriaudėjo provincialus vaikas, kad „Respublika“ išdavė ir pardavė žurnalistiką. Tarsi žurnalistika būtų Vasios agurkas, pardavinėjamas Turkmėnijos turguje. Jei kas ir išdavė lietuvišką žurnalistiką, tai pats LŽS „šviesulys“. Šiomis dienomis jau teismo aptemdytas. Išdavė žurnalistus, nes noriai, be jokių faktų patikrinimo prisidėjo prie šmeižikų. Ar gandų vairuojamas lepšis gali vadovauti LŽS? Purvams patiklų, lietuviškai žiniasklaidai priešišką entuziastą galima nuvairuoti bet kur.“

Savo skunduose Pareiškėjas prašo įvertinti, ar publikacijose paskleisti teiginiai nepažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų.

Atsižvelgiant į tai, kad publikacijas paskelbė tas pats viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas), kad ginčo informacija paskelbta pasikartojančiose publikacijose, kad su skundžiamais teiginiais susijusios faktinės aplinkybės sutampa, kad tarp publikacijų paskelbimo buvo labai mažas laiko tarpas, kad esmingai sutampa publikacijų paskelbimo aplinkybės, taip pat su skundžiamais teiginiais susijusios faktinės aplinkybės, Pareiškėjo skundų tyrimas buvo apjungtas dėl jų priimant vieną sprendimą.

Tirdama Pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorė raštu kreipėsi į UAB „Respublikos leidiniai“ direktorę Dianą Veleckienę ir dienraščio „Respublika“ vyriausiąjį redaktorių Vitą Tomkų,

prašydama pateikti ginčo objektu esančių teiginių atitikimą tikrovei įrodančius duomenis ir viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) paaiškinimus dėl susidariusios situacijos. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) paaiškinimus pateikė 2011 m. lapkričio 15 d.

Dėl publikacijoje „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ paskelbtos informacijos viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) nurodė, kad Pareiškėjas yra kaltinamasis „Respublikos“ žurnalisto Vito Tomkaus iškeltoje baudžiamojoje byloje dėl šmeižto, todėl itin tendencingai viešojoje erdvėje mini šį dienraštį ir stengiasi išnaudoti visus galimus savo reputacijos gynimo būdus – net per Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybą. Teigė, kad nelabai suprantama, kodėl žurnalistų sąjungos pirmininko priedermė būtų neginti lietuvių žurnalistų, todėl Pareiškėjo prašymas paneigti „Respublikos“ teiginį yra nelogiškas. Anot rengėjo (skleidėjo), Pareiškėjas, galbūt, supyko jam priminus apie Žurnalistų sąjungos priedermę tik todėl, kad jo paties dar nėra tekę matyti teismuose nagrinėtose bylose, kai už kritiką būdavo teisiami Lietuvos žurnalistai. Nurodė, kad tai, jog D. Radzevičius stengiasi kuo labiau apjuodinti žurnalistus, akivaizdžiai iliustruoja jo paties rašiniai asmeninėje interneto svetainėje, kurioje Lietuvos žurnalistai iki šiol buvo juodinami net už kritiškus straipsnius apie neleistiną valdžios atstovų veiklą. Dėl šios priežasties viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui) nesuprantamas ir D. Radzevičiaus noras paneigti teiginį „Sistemiškai tik lietuvių žiniasklaidą šmeižiantis veikėjas įtikinėja <...>“, kuris tėra paimtas iš viso sakinio konteksto. Anot viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo), Pareiškėjo prašymas paneigti šį teiginį yra nepagrįstas, nes iš D. Radzevičiaus lūpų dar neteko girdėti tik šmeižto užsienio žurnalistams. Nurodė, kad pateikta ir dar viena nepilna sakinio nuotrupa: „Žurnalistų ir žiniasklaidos teoretiku prisistatantis D. Radzevičius birželio 6-ąją šmeižė „Lietuvos ryto“, „Respublikos“ ir apskritai lietuvių žurnalistus <...>“. Šio sakinio tęsinys: „<...> nė netikrines „amerikiečių diplomatų surinktų faktų“, nors šį darbo principą žino net pradedantieji žurnalistai“. Viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) teigimu, Lietuvos žurnalistų sąjungos vadovas bent jau turėtų būti girdėjęs, kad žurnalistai privalo patikrinti faktus prieš juos publikuodami; apie tai, kad šios prievolės nesilaiko D. Radzevičius, nepatikrines faktų ir šmeižęs Lietuvos žurnalistus savo interneto svetainėje, ir rašoma straipsnyje „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) taip pat paaiškino, D. Radzevičiaus nusižengimą žurnalisto etikai spausdinant nepatikrinus net gandų, patvirtino specialų tyrimą atlikusi Generalinė prokuratūra, kuri pripažino, kad apie lietuvišką spaudą 2011 m. birželio 6-ąją buvo paskleista tikrovės neatitinkanti informacija, kurią mielai išplatino ir D. Radzevičius. Nei vieno Generalinės prokuratūros prokuroro Irmanto Mikelionio teiginio Pareiškėjo minimame straipsnyje D. Radzevičius neprašo paneigti. Tai tik liudija apie D. Radzevičiaus išankstinį tendencingumą bei neapykantą jo veiklą paviešinusios

„Respublikos“ atžvilgiu. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) taip pat nurodė, kad D. Radzevičius prašo paneigti ir sakinį „15 min.“ apie lietuviškus leidinius išspausdinus dezinformaciją, kuria iki šiol savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukėlis „ekspertas“ D. Radzevičius <...>“, o tiksliau vėl – tik iš viso konteksto paimtą jo dalį, tačiau žurnalistų etikos inspektorės Pareiškėjas tuo pačiu neinformuoja, kad būtent jis pats save įvardijo ekspertu paaiškindamas Vilniaus 2-ajam apylinkės teismui, kodėl negali dalyvauti teismo posėdyje pradedant nagrinėti D. Radzevičiui iškeltą baudžiamąją bylą dėl šmeižto. Viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) teigimu, kiti Pareiškėjo prašomi paneigti sakiniai yra žurnalistės Rūtos Janutienės nuomonė.

Dėl publikacijos „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) nurodė, kad publikacija yra spausdinama puslapyje su aiškia rubrika „Nuomonės“, kad publikacijoje buvo paskelbta kritiška žurnalisto nuomonė. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) taip pat pažymėjo, kad Pareiškėjas šiuo metu yra kaltinamasis vienoje baudžiamojoje byloje dėl šmeižto.

Išnagrinėjusi Pareiškėjo skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorė

n u s t a t ė :

Asmens garbė ir orumas yra ginami, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina asmens garbę ir orumą; 4) faktas, kad paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pažymėtina, kad žeminančia žmogaus garbę ir orumą, juridinio asmens dalykinę reputaciją žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Kiekvienu atveju yra būtina atriboti žinią nuo nuomonės, nes asmens teisės yra ginamos, kai apie asmenį yra paskleidžiamos jo garbę ir orumą žeminančios ir tikrovės neatitinkančios žinios. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiami sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškrepian faktų ir duomenų. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 84 dalyje nustatyta, kad žinia – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas arba tikri (teisingi) duomenys. Žinios nuo nuomonės

atribojimo pagrindas yra tai, kad žiniai taikomas tiesos kriterijus, nes faktų ir duomenų egzistavimą galima nustatyti įrodymais. Atribojant žinią nuo nuomonės, reikia analizuoti visą straipsnio ar kalbos kontekstą, pasisakymo aplinkybes, sakinio konstrukciją ir kt. Išvada, ar paskelbta nuomonė, ar informacija apie tam tikrą faktą, gali būti padaryta tik ištyrus ir įvertinus visas konkrečias aplinkybes. Kai asmuo, išreiškdamas nuomonę apie įvykius, paskelbia naujas žinias, žeminančias asmens garbę ir orumą ir neatitinkančias tikrovės, asmens teisės yra ginamos įstatymuose nustatyta tvarka.

I. Dėl publikacijoje „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ („Respublika“, 2011-10-01, Nr. 227/6475; www.respublika.lt, 2011-10-01) paskelbtos informacijos

Publikacijoje išspausdintais teiginiais: „Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“, „Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, kurio priedermė ginti lietuvių žurnalistus, iš tiesų stengiasi juos kuo labiau apjuodinti“, „Sistemiškai tik lietuvių žiniasklaidą šmeižiantis veikėjas įtikinėja <...>“, „Žurnalistu ir žurnalistikos teoretiku prisistatantis D. Radzevičius birželio 6-ąją šmeižė „Lietuvos ryto“, „Respublikos“ ir apskritai lietuvių žurnalistus“, „15 min.“ apie lietuviškus leidinius išspausdinus dezinformaciją, kuria iki šiol savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukėlis „ekspertas“ D. Radzevičius <...>“ paskleista konstatuojamojo pobūdžio informacija apie tai, kad Pareiškėjas yra šmeižikas, t. y. šmeižė lietuvių žurnalistus.

Iš ginčo publikacijos konteksto matyti, kad teiginiuose pavartotos frazės „<...> stengiasi juos kuo labiau apjuodinti“, „<...> dezinformaciją, kuria iki šios savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukėlis „ekspertas“ D. Radzevičius <...>“ iš esmės reiškia tuos pačius veiksmus, kurie yra apibūdinami vartojant žodį „šmeižė“, t. y. sąmoningą tikrovės neatitinkančios, kitų asmenų garbę ir orumą (dalykinę reputaciją) žeminančios informacijos paskelbimą. Nurodytuose teiginiuose informacija, kad Pareiškėjas atliko šmeižimu laikytinus veiksmus, pateikta kaip faktiniai, tikrovėje egzistuojantys duomenys, nėra keliama jokių abejonių dėl jų tikrumo. Pažymėtina, kad šmeižimas – Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 154 straipsnyje numatyta nusikalstama veika. Ar asmuo šmeižė, yra konstatuojamojo, o ne vertinamojo pobūdžio duomenys, todėl gali būti patikrinti tiesos požiūriu ir vertinami kaip faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-142/2006). Atsižvelgiant į tai, laikytina, kad buvo paskleista atitinkamo turinio žinia.

Tyrimo metu nustatyta, kad 2011 m. rugpjūčio 4 d. V. Tomkus privataus kaltinimo tvarka kreipėsi į Vilniaus miesto 2-ąją apylinkės teismą dėl BK 154 straipsnio 2 dalyje galimai padarytos veikos (šmeižimo). Įtariamą šios veikos padarymu – Pareiškėjas D. Radzevičius. Pažymėtina, kad

asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Tai reiškia, kad tik apkaltinamasis teismo sprendimas gali būti pagrindas teigti, kad asmuo yra padaręs nusikalstamą veiką. Iki tol asmuo gali būti įtariamas tam tikros nusikalstamos veikos padarymu. Be to, šios bylos nagrinėjimas nėra baigtas, teismas dar nėra priėmęs sprendimo. Tai reiškia, kad Pareiškėjas negali būti laikomas kaltu dėl BK 154 straipsnyje numatytos veikos padarymo. Nėra duomenų, kad Pareiškėjas kitais atvejais būtų pripažintas kaltu dėl šmeižimo. Atsižvelgiant į tai laikytina, kad paskleista žinia neatitinka tikrovės.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors apkaltinamasis nuosprendis iš esmės prilygsta nenuginčijamam įrodymui, kad asmuo įvykdė nusikaltimą, tokiu būdu apriboti teiginių apie nusikalstamą elgesį įrodinėjimo būdą būtų nepagrįsta, net jeigu reikalaujama atsižvelgti į tokio asmens nekaltumo prezumpciją. Iš viešosios informacijos rengėjų negalima tikėtis prokurorų elgesio ar daryti jų likimą priklausomą nuo to, ar baudžiamojo persekiojimo institucijos nusprendžia palaikyti kaltinimus, ar pajėgia užtikrinti asmens, prieš kuriuos viešosios informacijos rengėjai pateikė teiginius spaudoje, nuteisimą. Tokiu atveju itin svarbu patikrinti ir įvertinti, ar viešosios informacijos rengėjas elgėsi profesionaliai ir sąžiningai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-32/2012). Viešosios informacijos rengėjas privalo užtikrinti, kad informacija būtų teikiama sąžiningai ir etiškai, sąmoningai neiškreipiant faktų ar duomenų, nesiekiant įžeisti ar pažeminti asmens, apie kurį rašoma. Vertinant sąžiningumą, reikšmės gali turėti įvairios aplinkybės – tyrimo pakankumas skleidžiamiems teiginiams pagrįsti (kuo rimtesni kaltinimai, tuo nuodugnesnis tyrimas turėtų būti atliekamas), šaltinių patikimumo įvertinimas, kitos šalies pozicijos pateikimas ir panašiai.

Kaip minėta, teiginiai apie tai, kad Pareiškėjas šmeižė, yra šmeižikas, pateikiami kategoriškai, nėra abejojama jų tikrumu, jie pateikiami kaip tikrovę atitinkančios, faktinės aplinkybės. Tokiu būdu skleidžiamai informacijai suteikiamas tikrumo, neabejotino atitikimo tikrovei išpūdis. Vienoje nagrinėjamos publikacijos antraščių ir įžangoje klaidinamai pavartoti teiginiai „Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“, „Kodėl baudžiamosios bylos dėl šmeižto įtariamasis D. Radzevičius vengė susitikti su prokurorais <...>“. Be to, publikacijoje nurodyta, kad Pareiškėjas stengiasi kuo labiau apjuodinti lietuvių žurnalistus, sistemingai šmeižia lietuvių žiniasklaidą. Tokie teiginiai atspindi viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) tendencingumą – publikacijoje jie nėra pagrindžiami, neturi faktinio pagrindo. Pareiškėjas išskiriamas iš informaciją apie „WikiLeaks“ dokumentus paskleidusių subjektų, jo veiksmai vertinami vienareikšmiškai neigiamai, jis įvardijamas šmeižiku. Publikacijoje taip pat vartojami Pareiškėjo apibūdinimai, kuriais siekiama jį sumenkinti, pavaizduoti neigiamai: „apsišaukėlis

„ekspertas“, „JAV pakalikas“. Nurodytos aplinkybės leidžia teigti, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) elgėsi nesąžiningai ir neetiškai, sąmoningai siekė neigiamai pavaizduoti Pareiškėją, pažeminti jo garbę ir orumą.

Asmens pavadinimas labai konkrečiu neigiamą atspalvį turinčiu apibūdinimu, priskiriant jam baudžiamaisiais įstatymais uždraustas, teisės ir geros moralės požiūriu nepriimtinas savybes, tokias kaip šmeižimas, visuomenėje suprantamas vienareikšmiškai neigimai ir turi neabejotiną žeminantį pobūdį.

Pareiškėjas nuo 2003 m. gruodžio 6 d. eina Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 73 dalyje numatyta, kad viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas fizinis asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Atsižvelgiant į Pareiškėjo užimamas pareigas, laikytina, kad jis atitinka Visuomenės informavimo įstatyme numatytus kriterijus ir laikytinas viešuoju asmeniu. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas skiria viešojo ir privataus asmens garbės ir orumo gynimą. Viešasis asmuo nesinaudoja tokios pat apimties garbės ir orumo gynimu kaip privatus asmuo. Dėl savo pastebimumo tiek jis, tiek jo veikla gali būti labiau komentuojami ir kritikuojami. Toks asmuo įvairioms nuomonėms apie su juo susijusius duomenis turi būti atlaidesnis ir pats nuosaikiau jas vertinti. Todėl gali būti pateisinamas ir kritiškesnės nuomonės apie viešąjį asmenį reiškimas, nes jo kritikos ar komentavimo ribos yra platesnės. Dėl to viešasis asmuo turi pakęsti ir toleruoti apie jį skelbiamą kritiką (nors ir nevisiškai tikslia), kuri privataus asmens aspektu galėtų būti vertinama kaip garbės ir orumo pažeidimas. Šiuo atveju, sprendžiant dviejų konstitucinių teisinių gėrių – asmens garbės ir orumo bei saviraiškos laisvės – koliziją, pirmenybė teiktina pastarajam (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-193/2009). Tačiau būtina pažymėti, kad teisė skleisti informaciją ir reikšti savo nuomonę nėra absoliuti, tikrovės neatitinkančios bei garbę ir orumą žeminančios informacijos atskleidimas apie viešąjį asmenį taip pat gali būti pagrįstai ribojamas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-556-1314-12, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-662-3299-11). Sprendžiant dėl asmens, paskleidusio duomenis apie viešąjį asmenį, atsakomybės, svarbiausia yra duomenų paskleidimo tikslas ir juos paskleidusio asmens elgesys. Kai duomenis paskleidęs asmuo veikia sąžiningai, turėdamas tikslą informuoti visuomenę apie viešąjį

asmenį ir jo veiklą tokiais klausimais, kuriuos visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti, tai informacijos netikslumai ar agresyvi kritika nėra pagrindas tam asmeniui taikyti atsakomybę. Kai asmuo skelbia duomenis apie viešąjį asmenį turėdamas tikslą jį pažeminti, tai taikoma atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-507/2006).

Įvertinus nurodytas aplinkybes darytina išvada, kad paskelbdamas teiginius „Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“, „Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius, kurio priedermė ginti lietuvių žurnalistus, iš tiesų stengiasi juos kuo labiau apjuodinti“, „Sistemiškai tik lietuvių žiniasklaidą šmeižiantis veikėjas įtikinėja <...>“, „Žurnalistu ir žurnalistikos teoretiku prisistatantis D. Radzevičius birželio 6-ąją šmeižė „Lietuvos ryto“, „Respublikos“ ir apskritai lietuvių žurnalistus“, „15 min.“ apie lietuviškus leidinius išspausdinus dezinformaciją, kuria iki šiol savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukęs „ekspertas“ D. Radzevičius <...>“ viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) elgėsi nesąžiningai ir neetiškai, pažeidė Pareiškėjo garbę ir orumą bei Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 19 straipsnio 2 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 2 punkto, 41 straipsnio 2 dalies 1, 4 ir 5 punktų nuostatas.

Vienoje nagrinėjamos publikacijos antraščių „Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“ buvo paskleista informacija apie tai, kad Pareiškėjas vengė, nenorėjo susitikti su prokurorais, stengėsi nuo tokio susitikimo išsisukti. Iš esmės toks pats teiginys paskelbtas ir publikacijos įžangoje „Kodėl baudžiamosios bylos dėl šmeižto įtariamasis D. Radzevičius vengė susitikti su prokurorais ir išsiaiškinti, ko verti „WikiLeaks“ gandai?“. Teiginys, kad asmuo vengė atlikti tam tikrus veiksmus, siekė nuo jų išsisukti nagrinėjamu atveju yra vertinamojo pobūdžio, kadangi išreiškia viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) tam tikros situacijos, aplinkybių vertinimą. Tokios informacijos atitikimo tikrovei patikrinti nėra įmanoma. Todėl laikytina, kad paskelbiant informaciją apie tai, kad Pareiškėjas vengė prokurorų, buvo paskelbta viešosios informacijos rengėjo nuomonė.

Nuomonė paprastai yra subjektyvi, todėl jai tiesos ir tikslumo kriterijai nėra taikomi, tačiau jų autorius privalo užtikrinti, kad nuomonė būtų reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ar neiškreipian faktų ir duomenų, nesiekiant įžeisti ar pažeminti asmens, apie kurį rašoma, ji turi turėti realų faktinį pagrindimą.

Pažymėtina, kad savarankiškas teiginys, jog asmuo vengia prokurorų, visuomenėje paprastai siejamas su baudžiamuoju procesu, dažniausiai – kad asmuo yra įtariamasis nusikalstamos veikos padarymu arba gali suteikti informacijos, duoti parodymų apie aplinkybes, susijusias su nusikalstama veika. Ginčo teiginiu sudaromas įspūdis, kad prokurorai dėl tam tikrų priežasčių siekia

susitikti su asmeniu, o asmuo to nenori, aiškiai nepageidauja, savo veiksmais bando išvengti tokio susitikimo su pareigūnais. Tuo tarpu publikacijoje nėra jokių duomenų, kad prokurorai siektų, norėtų susitikti su Pareiškėju. Publikacijoje taip pat nenurodyta jokių aplinkybių, kurios leistų teigti, kad Pareiškėjas bando išsisukti, išvengti susitikimo su prokurorais, kaip toks vengimas pasireiškė. Visa tai leidžia teigti, kad informacija, jog Pareiškėjas vengė prokurorų, paskelbta neturint jokio faktinio pagrindo. Kadangi tokiu būdu skleidžiant informaciją, jos gavėjai gali būti lengvai suklaidinti, viešosios informacijos rengėjas turėtų vengti galimo neaiškumo.

Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju šalia teiginių, jog Pareiškėjas vengia prokurorų, nurodyta, kad jis yra „šmeižikas“, „<...> baudžiamosios bylos dėl šmeižto įtariamasis <...>“. Toks teiginių konstravimas suponuoja klaidinančią išvadą, kad Pareiškėjas vengia susitikti su prokurorais būtent dėl baudžiamosios bylos, kurioje jis yra įtariamasis. Konkrečiu atveju nėra jokių prielaidų, kurios skaitytojui pagrįstai leistų daryti kitokią išvadą. Svarbu tai, kad šie teiginiai neatspindi publikacijos turinio, klaidina skaitytoją. Kaip jau minėta, 2011 m. rugpjūčio 4 d. V. Tomkus privataus kaltinimo tvarka kreipėsi į Vilniaus miesto 2-ąją apylinkės teismą dėl BK 154 straipsnio 2 dalyje galimai padarytos veikos (šmeižimo). Privataus kaltinimo byloje skundą paduoda ir kaltinimą teisme palaiko nukentėjęsysis. Teisme jis įgyja privataus kaltintojo statusą (Baudžiamojo proceso kodekso 408 straipsnio 1 dalis). Šiais atvejais prokuroras procese nedalyvauja ir kaltinimo nepalaiko. Tuo tarpu publikacijoje nurodyta, kad generalinė prokuratūra kreipėsi į Specialiųjų tyrimų tarnybą bei Valstybės saugumo departamentą, prašydama įvertinti viešai paskelbtą informaciją apie galimai padarytas korupcines nusikalstamas veikas. Publikacijoje taip pat nurodyta, kad prokurorai kreipėsi į „WikiLeaks“ pažymose nurodytus asmenis, siekdama išsiaiškinti informaciją apie galimas konkrečias korupcines nusikalstamas veikas. Tačiau tokie tyrimai nėra tapatūs konkrečios Pareiškėjo galimai padarytos nusikalstamos veikos tyrimui. Pačioje publikacijoje nėra informacijos apie tai, kad prokurorai būtų siekę susitikti su Pareiškėju. Įvertinus nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad paskleisdamas teiginį „Kodėl šmeižikas D. Radzevičius vengė prokurorų“ viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) elgėsi nesąžiningai ir neetiškai, nes siekė sensacingai pateikti informaciją, neigiamai pavaizduoti, pažeminti Pareiškėją, todėl pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių nuostatas.

Publikacijoje buvo paskelbtas teiginys „15 min.“ apie lietuviškus leidinius išspausdinus dezinformaciją, kuria iki šiol savo tinklaraštyje mėgaujasi apsišaukėlis „ekspertas“ D. Radzevičius <...>. Dabartiniame lietuvių kalbos žodyne pateikiamos tokios žodžio „apsišaukėlis“ reikšmės: 1) kas dedasi kitu, neteisėtai savinasi kokį titulą ar svetimą vardą; 2) kas kuo apsišaukęs, išsigyręs, išsigarsinęs. Žodžio „apsišaukti“ reikšmė: apsimesti, pasisavinti kokį vardą (Dabartinės lietuvių

kalbos žodynas, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2000 m.). Tai rodo, kad šiuo teiginiu buvo paskleista informacija apie tai, kad Pareiškėjas giriasi, neteisėtai save vadina, apsimeta, dedasi esantis ekspertu. Teisiniu požiūriu, ekspertas suprantamas kaip asmuo, turintis reikiamą kvalifikaciją atsakyti į tam tikrą klausimą, duoti išvadą. Buvimas ekspertu taip pat gali būti siejamas su įrašymu į ekspertų sąrašą. Tačiau visuomenėje sąvoka „ekspertas“ dažnai suvokiama ir vartojama plačiau. Ekspertas suvokiamas kaip tam tikros srities specialistas, tam tikrą dalyką labai gerai išmanantis, suvokiantis asmuo. Atsižvelgiant į publikacijos tekstą ir visą kontekstą, laikytina, kad žodis „ekspertas“ buvo vartojamas platesne prasme. Sąvoką „ekspertas“ vartojant plačiau, ji turi vertinamąjį pobūdį – parodo, kad asmuo yra vertinamas kaip tam tikros srities specialistas, žinovas. Šia prasme asmens laikymas arba nelaikymas tam tikro dalyko specialistu, žinovu yra viešosios informacijos rengėjo subjektyvus vertinimas, jo nuomonė. Analogiškai vertintinas ir žodžių junginys „apsišaukėlis ekspertas“.

Kaip minėta, nuomonei keliami sąžiningumo ir etiškumo reikalavimai – ji turi būti reiškiamas sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ar neiškreipiant faktų ir duomenų, nesiekiant ižeisti ar pažeminti asmens, apie kurį rašoma, ji turi turėti realų faktinį pagrindimą. Nagrinėjamu atveju frazė „apsišaukėlis „ekspertas“ publikacijoje pavartota tik vieną kartą. Publikacijoje nėra aprašomas ar vertinamas Pareiškėjo tam tikros srities išmanymo lygis. Nėra pateikta jokių objektyvių duomenų, faktinių aplinkybių, kuriomis remiantis būtų daroma išvada apie tai, kad Pareiškėjas nėra tam tikrą dalyką išmanantis asmuo ar ekspertas. Publikacijoje kaip pat nenurodyta, kodėl Pareiškėjas laikomas apšaukėliu. Viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) pateiktuose paaiškinimuose pažymima, kad Pareiškėjas pats save įvardijo ekspertu paaiškindamas Vilniaus 2-ajam apylinkės teismui, kodėl negali dalyvauti teismo posėdyje. Argumentų, kodėl Pareiškėjas laikomas apšaukėliu, kodėl jis negalėtų būti laikomas (ar kodėl viešosios informacijos rengėjas jo nelaiko) tam tikros srities ekspertu, nei publikacijoje, nei viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) paaiškinimuose taip pat nenurodyta. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, darytina išvada, kad pavartodamas frazę „apsišaukėlis „ekspertas“ viešosios informacijos rengėjas elgėsi nesąžiningai ir neetiškai, nes siekė neigiamai pavaizduoti, sumenkinti Pareiškėją.

Kartu su ginčo publikacija tame pačiame laikraščio puslapyje buvo išspausdinti dviejų asmenų pasisakymai apie Lietuvos žurnalistų sąjungos išplatintą 39 asmenų laišką ir D. Radzevičių. Publikacijoje paskelbti teiginiai „D. Radzevičius su žurnalistika niekada neturėjo nieko bendra“, „Jis yra viešųjų ryšių atstovas ir dar valdiškas atstovas“, „Žurnalistu nė vieną dieną realiai nedirbęs D. Radzevičius šiandien visiškai neatstovauja Lietuvos žurnalistikai“ buvo paskleista informacija apie Pareiškėjo veiklą, nurodant, jog tokia veikla negalėtų ar neturėtų būti prilyginama žurnalistinei

veiklai. Informacija apie tai, ar Pareiškėjas „realiai“ yra dirbęs žurnalistu, „su žurnalistika neturi nieko bendro“ iš esmės yra vertinamojo pobūdžio. Tokia informacija išreiškia subjektyvią ją skleidžiančio asmens poziciją, vidinį vertinimą dėl Pareiškėjo veiklos, ypatingai kiek ji siejasi su žurnalistiniu darbu. Tokių teiginių atitikimo tikrovei patikrinti neįmanoma, todėl laikytina, kad buvo paskleista nuomonė.

Nors nuomonė paprastai yra subjektyvi, todėl jai tiesos ir tikslumo kriterijai nėra taikomi, tačiau jų autorius privalo užtikrinti, kad nuomonė būtų reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepianč ar neiškreipianč faktų ir duomenų, nesiekianč ižeisti ar pažeminti asmens, apie kurį rašoma, ji turi turėti realų faktinį pagrindimą. Nagrinėjamu atveju matyti, kad paskleistais teiginiais yra vertinama Pareiškėjo veikla, kiek ji siejasi su žurnalistinio pobūdžio darbu, t. y. Pareiškėjo profesinio pobūdžio veikla. Pateikiamas vertinimas, ar Pareiškėjo veikla gali būti vadinama žurnalistiniu darbu. Pareiškėjo veikla vertinama išimtinai neigiamai, t. y. teigiama, kad jis „su žurnalistika niekada neturėjo nieko bendra“, „žurnalistu realiai nė vieną dieną nedirbo“, jis yra tik „viešųjų ryšių atstovas“. Tokiais teiginiais iš esmės yra menkinamas Pareiškėjas, jo žurnalistinio pobūdžio veikla, teigiama, kad ji nėra vertinga, negalėtų būti prilyginta „realiam“, „tikram“ žurnalistui darbu. Iš paskleistų teiginių matyti, kad neigiamai yra vertinamas ne koks nors vienas konkretus Pareiškėjo veiksmas, yra paskleisti bendro pobūdžio teiginiai apie Pareiškėjo profesinę veiklą. Atitinkamai nėra pateikiama jokių konkrečių duomenų ar aplinkybių, kurios yra vertinamos ir kurios pagrįstų publikacijoje daromą išvadą. Pareiškėjo tyrimo metu pareikta informacija rodo, kad jis studijavo žurnalistikos studijų programą, ją baigęs įgijo bakalauro ir magistro kvalifikacinius laipsnius, kad jo veikla siejasi su visuomenės informavimu, visuomenės informavimo priemonėmis, viešaisiais ryšiais (Pareiškėjas nurodė, kad yra buvęs Teisingumo ministerijos Viešųjų ryšių tarnybos vedėju, yra Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos Tarybos pirmininkas, yra vykdęs kūrybinę žurnalistinę veiklą). Nagrinėjamu aspektu pažymėtina ir tai, jog žurnalistu pagal įstatymą gali būti vadinamas ne tik asmuo, kuris rengia ir teikia medžiagą viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui pagal sutartį, bet ir asmuo, kuris yra žurnalistų profesinės organizacijos narys (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 87 dalis). Publikacijoje nėra pateikta duomenų ar aplinkybių, kuriais remiantis būtų daromos minėtos išvados, Pareiškėjo veikla būtų vertinama kaip „neturinti nieko bendra su žurnalistika“. Tokios aplinkybės neleidžia teigti, kad būtų siekiama aptarti ar įvertinti kokias nors visuomeninę reikšmę turinčias Pareiškėjo savybes ar konkrečius jo veiksmus. Atsižvelgiant į nurodytus argumentus, teiginių paskleidimo būdą ir aplinkybes, darytina išvada, kad minėti teiginiai nebuvo skleidžiami sąžiningai ir etiškai, jais buvo siekiama pažeminti, sumenkinti Pareiškėją ir taip buvo pažeistos

Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų nuostatos.

Publikacijoje išspausdinto teiginio dalyje „<...> D. Radzevičius šiandien visiškai neatstovauja Lietuvos žurnalistikai“ buvo paskleista vertinamojo pobūdžio informacija apie Pareiškėjo, kaip Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko veiklą. Šiuo atveju yra kritiškai vertinamas Pareiškėjui, kaip Lietuvos žurnalistų sąjungai pirmininkui, priskirtos funkcijos įgyvendinimas. Tokiu būdu yra vertinama viešą pobūdį, visuomeninę reikšmę turinti Pareiškėjo veiklos dalis. Kadangi Pareiškėjas laikytinas viešuoju asmeniu, jis turi būti pakantesnis tokiems vertinimams.

Publikacijoje buvo paskleisti teiginiai „D. Radzevičius yra mūsų profesijos kenkėjas, kuris veikia prieš kasdien sunkiai dirbančius žurnalistus, kurie nuolat rizikuoja kapstydami faktus ir atskleisdami negeroves valstybės valdžioje“, „Tam Žurnalistų sąjungos pirmininkui galiu į akis pasakyti, kad jis sąmoningai ir sistemingai veikia prieš žurnalistus“, „Šis asmuo visada darė viską, ką tik galėjo padaryti šlykštaus ar bjauraus Lietuvos žurnalistikai“. Šiais teiginiais buvo paskleista vertinamojo pobūdžio informacija apie Pareiškėjo veiklą, apie tai, kad jis veikia prieš žurnalistus, kenkia jiems ir žurnalistikai. Šie teiginiai rodo asmens vertinimą, mintis, požiūrį apie Pareiškėjo veiklą. Šių vertinimų negalima patikrinti atitikimo tikrovei aspektu, todėl laikytina, kad minėtais teiginiais buvo paskleista nuomonė. Nuomonės yra subjektyvios, tačiau jų autorius privalo užtikrinti, kad nuomonė būtų reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai neiškreipiant faktų ar duomenų, ji turi turėti realų faktinį pagrindimą. Nurodytuose teiginiuose Pareiškėjo veikla vertinama išimtinai neigiamai. Paskleista informacija suponuoja, kad neigiamai vertinama Pareiškėjo veikla yra neatsitiktinė, priešingai – daroma išvada, kad Pareiškėjas veikia sąmoningai ir sistemingai, siekia kenkti žurnalistams ir žurnalistikai. Toks Pareiškėjo veiklos apibūdinimas rodo stipresnį neigiamą vertinimą, o informacija turi neabejotiną neigiamą poveikį Pareiškėjo vertinimui, gali sumenkinti pasitikėjimą juo, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad Pareiškėjas eina Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas. Svarbu įvertinti tai, kad nėra nurodyta jokių faktinių aplinkybių, jokių konkrečių atvejų, kurie būtų vertinami kaip „kenkimas žurnalistams“. Nėra pateikta ir jokių duomenų ar argumentų, kodėl Pareiškėjo veikla turėtų būti vertinama kaip sąmoningas ir sistemingas kenkimas. Tokios informacijos viešas paskleidimas jos nepagrindus faktais vertintinas kaip aiškus siekis sumenkinti Pareiškėjo reputaciją. Dėl to minėtas informavimas apie negali būti vertinamas kaip sąžininga Pareiškėjo ir jo vykdomos veiklos kritika (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 7 dalis). Nurodytų aplinkybių pagrindu darytina išvada, kad nagrinėjamo turinio teiginiai nebuvo skleidžiami sąžiningai ir etiškai, jais buvo siekiama pažeminti, sumenkinti

Pareiškėją ir taip buvo pažeistos Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų nuostatos.

Publikacijoje buvo paskelbtas teiginys „Tai, kad Lietuvos žurnalistai leidžia šiam veikėjui vadintis Žurnalistų sąjungos pirmininku, yra tik klasta ir šios organizacijos okupacija“. Šiuo teiginiu buvo paskleista vertinamojo pobūdžio informacija apie Pareiškėjo užimamas pareigas. Faktas, kad Pareiškėjas užima Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas, yra įvardijamas kaip klasta ir šios organizacijos okupacija. Tai rodo subjektyvų aplinkybių vertinimą. Tokios informacijos atitikimas tikrovei negali būti patikrintas, todėl laikytina, kad buvo paskleista viešosios informacijos rengėjo nuomonė. Pavartoti žodžiai „klasta“ ir „okupacija“ nagrinėjamame kontekste yra suprantami kaip apgaulė, užėmimas prieš kitų asmenų valią. Todėl ginčo teiginiai gali būti suprantami kaip nuomonė apie tai, kad Pareiškėjas Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas užima dėl galimai nesąžiningų ar net neteisėtų veiksmų. Tokia informacija turi neabejotiną neigiamą pobūdį. Pažymėtina, kad informacija apie tai, jog asmuo užima tam tikras pareigas dėl klastos, galimo nesąžiningumo, gali būti laikoma turinti visuomeninę reikšmę. Nėra pagrindo taikyti atsakomybę jei skleidžiant duomenis apie viešąjį asmenį ir jo veiklą buvo siekiama pateikti informaciją tokiais klausimais, kuriuos visuomenė turi pagrįstą ir teisėtą interesą žinoti. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad publikacijoje nėra nurodytas joks faktas, suponuojantis, kad Pareiškėjas eina Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas, remdamasis klasta ar okupavimu. Publikacijoje nėra nagrinėjamas ar apskirtai daugiau minimas Pareiškėjo tapimo Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininku klausimas. Nėra nurodyta jokių aplinkybių, jokio faktinio pagrindimo, kuriuo remiantis būtų daroma atitinkama išvada. Nėra duomenų, kad dėl Pareiškėjo tapimo Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininku būtų kilę kokių nors ginčų. Tokia informacija pavartota tik kaip vienas iš neigiamų Pareiškėjo veiklos vertinimų, nepateikiant tokio vertinimo pagrindimo. Tokios informacijos viešas paskleidimas, jos nepagrindus faktais, aiškiai buvo nukreiptas sumenkinti Pareiškėjo reputaciją, dėl to šis veiksmas negali būti vertinamas kaip sąžiningas. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad nagrinėjamas ginčo teiginys buvo skleidžiamas nesąžiningai ir neetiškai – juo buvo siekiama pažeminti, sumenkinti Pareiškėją ir taip buvo pažeistos Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų nuostatos.

Publikacijoje buvo paskelbtas teiginys „Yra dar viena blogybė – D. Radzevičius pasiima Lietuvos žurnalistams skirtus Europos Sąjungos, tarptautinių organizacijų pinigus ir už juos mūsų visų vardu moko užsienio šalių žurnalistus arba valdžios atstovus“. Pareiškėjas dėl šio teiginio skundžiasi ta apimtimi, kuria nurodyta, kad jis pasiima Lietuvos žurnalistams skirtus Europos sąjungos, tarptautinių organizacijų pinigus. Pažymėtina, kad vertinant paskleistos informacijos turinį

negalima apsiriboti atskirais žodžiais ar frazėmis, turi būti įvertinta visa sakinio konstrukcija, informacijos loginiai ryšiai, kontekstas. Nagrinėjamu atveju pinigų paėmimas siejamas su jų neskyrimu Lietuvos žurnalistams, panaudojimu tokiu būdu, kad naudą gauną užsienio šalių žurnalistai ar valdžios atstovai. Iš viso publikacijos konteksto, ankstesnių teiginių matyti, kad šiuo atveju apie Pareiškėją kalbama akcentuojant jo užimamas Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininko pareigas, jų atlikimą. Darytina išvada, kad buvo paskelbta informacija apie tai, kad Lietuvos žurnalistų sąjungai skirtos Europos Sąjungos, tarptautinių organizacijų paramos dalis, iš kurios naudos turėjo gauti Lietuvos žurnalistai, dėl Pareiškėjo veiksmų buvo panaudota ne pagal paskirtį, t. y. apmokant ne Lietuvos, bet užsienio šalių žurnalistus ir valdžios atstovus.

Pažymėtina, kad toks teiginys gali būti traktuojamas tiek kaip faktinio pobūdžio informacija, tiek kaip subjektyvus tam tikrų aplinkybių vertinimas (nuomonė). Teiginys, jog pinigai yra skirti Lietuvos žurnalistams, gali būti vartojamas siauresne prasme – siekiant pabrėžti, kad konkreti finansinė parama, pinigai yra tikslingai skirti tiesiogiai žurnalistams, žurnalistai iš jų gali turėti tiesioginės ar netiesioginės naudos; ir platesne prasme – siekiant pabrėžti, kad apskritai dėl visos Lietuvos žurnalistų sąjungai suteiktos paramos, gaunamų finansinių lėšų jos nariai ir žurnalistai turi tam tikros tiesioginės ar netiesioginės naudos.

Teiginį vartojant plačiaja prasme, gali būti suprantama, kad visa Lietuvos žurnalistų sąjungai skiriama parama yra skirta Lietuvos žurnalistams, kurie iš paramos turės tam tikros naudos. Atkreiptinas dėmesys, kad parama gali būti ir dažniausiai yra teikiama ne tiesiogiai, o remiant tam tikrų projektų įgyvendinimą. Tokiais atvejais finansinės lėšos yra skirstomos tam tikriems konkrečioms darbams, veikloms atlikti. Tai lemia, kad finansinių lėšų panaudojimą, kaip ir jų gavimą, galima traktuoti siauresne prasme – kokiam konkrečiam darbui, funkcijai yra skiriami pinigai, pavyzdžiui, kad pinigai paskiriami tiesiogiai žurnalistams, jie iš jų turi tiesioginę naudą; ir platesne prasme – kad apskritai iš lėšų panaudojimo tiesioginės ar netiesioginės naudos turi žurnalistai. Tačiau teiginį suprantant siaurąja prasme, jis laikytinas faktinio pobūdžio informacija, kuria pažymima, kad tikslingai Lietuvos žurnalistams buvo suteikta konkreti finansinė parama (pinigai), tačiau ji buvo panaudota ne pagal paskirtį, o konkrečiu atveju – užsienio šalių žurnalistų ar valdžios atstovų mokymams. Tokios informacijos atitikimą galima patikrinti, nes ji laikytina žinia. Nagrinėjamu atveju sudėtinga nustatyti, koku aspektu publikacijoje minimas „pinigų gavimas“, nes nėra patikslinama, kokiam tikslui skirtos piniginės lėšos. Todėl pinigų skyrimas vartojamas plačiaja prasme. Kalbant apie pinigų panaudojimą, nurodoma, kad pinigai panaudojami užsienio šalių žurnalistams ir valdžios atstovams mokyti, t. y. konkrečiai įvardijama pinigų paskirtis, todėl laikytina, kad pinigų panaudojimas vartojamas siaurąja prasme. Iš to seka, kad viešosios

informacijos rengėjas (skleidėjas), palygindamas dvi skirtingas kategorijas, daro klaidingą ir nepagrįstą išvadą, kad gauti pinigai yra naudojami ne pagal paskirtį. Tokiu būdu klaidinamas informacijos gavėjas.

Nagrinėjamos publikacijos kontekste tokia informacija turinio požiūriu yra nauja. Informacija pateikiama kaip konstatuojamojo pobūdžio duomenys, ji pateikiama užtikrintai, nedvejojant, suteikiant jei tikrumo išpūdį. Remiantis tokia informacija kaip realybėje egzistuojančiais duomenimis daroma išvada, kad Pareiškėjo veiksmai yra „blogybė“. Iš informacijos turinio, jos pateikimo būdo skaitytojui nėra pagrindo daryti išvadą, kad tokia informacija galėtų būti Pareiškėjo nuomonė, vertinimas, o ne konstatuojamojo pobūdžio informacija. Pažymėtina ir tai, kad tokios informacijos atitikimas tikrovei gali būti patikrintas. Todėl darytina išvada, kad šiuo atveju informacija įgavo konstatuojamąjį pobūdį, prilygsta žinios paskelbimui.

Nei publikacijoje, nei paaiškinimuose viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) nenurodė jokių konkrečių atvejų, kuomet Lietuvos žurnalistų sąjungai skirti pinigai būtų panaudoti ne pagal paskirtį. Nėra nurodyta jokių konkrečių aplinkybių ar duomenų, kurie pagrįstų tokią paskleistą informaciją. Todėl laikytina, kad paskleista informacija neatitinka tikrovės.

Paskleista informacija savo pobūdžiu yra neigiama. Informacija apie tai, kad Pareiškėjas ne pagal paskirtį panaudoja Lietuvos žurnalistams skirtus pinigus, rodo, kad Pareiškėjas netinkamai, nesąžiningai atlieka savo pareigas, dėl to neigiamų padarinių turi kiti asmenys. Toks asmens vaizdavimas sukuria neigiamą įvaizdį, menkina pasitikėjimą juo. Kaip jau minėta, Pareiškėjas yra viešasis asmuo, o paskleista informacija siejasi su jo užimamomis pareigomis, visuomenine veikla (atstovavimu Lietuvos žurnalistų sąjungos nariams). Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) gali būti atleistas nuo atsakomybės už tikrovės neatitinkančių duomenų paskleidimą, jeigu tie duomenys yra paskelbti apie viešąjį asmenį bei jo valstybinę ar visuomeninę veiklą, o juos paskelbęs asmuo įrodo, kad jis veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su viešo asmens veikla. Atsižvelgiant į tai, būtina įvertinti viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) sąžiningumą.

Pareiškėjas ginčo teiginiu vertinamas neigiamai, kritiškai, teigiama, kad jo atliekami veiksmai yra „blogybė“. Nagrinėjamu atveju nėra pateikta jokių konkrečių aplinkybių ar duomenų, kurie galėtų pagrįsti daromą išvadą. Nors informacija pateikta nedvejojant, suteikiant jei tikrumo išpūdį, tačiau nėra nurodyti jokie konkretūs atvejai, kuomet skirti pinigai (parama) būtų panaudoti ne pagal paskirtį. Daugiau publikacijoje apie nurodytą situaciją nekalbama, todėl nėra pagrindo teigti, kad būtų siekiama visuomenę supažindinti su tokio pobūdžio Pareiškėjo veikla. Informacija pateikta su pasikartojančiu neigiamu Pareiškėjo vertinimu. Todėl darytina išvada, kad informacija paskleista nesąžiningai ir neetiškai, ja siekta neigiamai pavaizduoti Pareiškėją, sumenkinti

pasitikėjimą juo ir taip buvo pažeistos Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 19 straipsnio 2 dalies, 41 straipsnio 2 dalies 1, 4 ir 5 punktų nuostatos.

Pažymėtina, kad publikacijoje ne kartą nurodyta, jog Pareiškėjui buvo iškelta baudžiamoji byla dėl šmeižimo. Pareiškėjui baudžiamoji byla iškelta dėl jo interneto tinklalapyje <http://dainius.org> 2011 m. birželio 6 d. straipsnyje „WikiLeaks: Tomkaus „Respublika“ išdavė ir pardavė žurnalistiką“ paskelbtos informacijos. Šiame straipsnyje nurodyta, kad informacija yra skelbiama remiantis WikiLeaks paviešintais dokumentais, kad šie dokumentai buvo paviešinti interneto portalo www.15min.lt 2011 m. birželio 6 d. paskelbtoje publikacijoje („Šiandien vienas komentatorius šiame dienoraštyje priminė man šį rytą paskelbtą skandalingą www.15min.lt straipsnį, kuriame buvo paviešintas dokumentas apie kai kurių Lietuvos žiniasklaidos priemonių korupcinius ryšius su politikais ir nešvarią jų veiklą“). Taip buvo nurodyta, kad analogiško turinio informaciją paskelbė ir kiti šaltiniai. Nors tai nurodoma ir paskelbtoje publikacijoje („Respublika“ patikrino, ar „WikiLeaks“ skelbiama medžiaga atitinka tikrovę“, „<...> kurias skelbė norvegų laikraštis ir interneto portalas „15 min“, švedų laikraštis ir interneto portalas „Verslo žinios“, estų interneto portalas „Delfi“ ir užsieniečių bei valdininkų interesus ginantis D. Radzevičius <...>“), tačiau publikacijoje išskiriamas tik Pareiškėjas, jo veiksmai įvertinami neigiamai, jis vadinamas šmeižiku. Tyrimo metu nustatyta, kad UAB „Respublikos laidiniai“ kreipėsi į teismą su ieškiniais UAB „Delfi“, UAB „Verslo žinios“, UAB „15 minučių“, Jungtinių Amerikos Valstijų ambasada Lietuvoje, atstovaujanti Jungtines Amerikos Valstijas, dėl dalykinės reputacijos pažeidimo ir žalos atlyginimo. Ieškiniuose prašoma pripažinti, kad paskelbta informacija, kuri remiasi „WikiLeaks“ paviešintais JAV diplomatų susirašinėjimais, neatitinka tikrovės, žemina dalykinę reputaciją. Taigi šiais atvejais buvo prašoma teisminės gynybos dėl iš esmės tapačios informacijos paskleidimo. Publikacijoje pateiktoje informacijoje apie tai, jog prokuratūra tikrino paskleistą informaciją apie galimas korupcines nusikalstamas veikas, nurodyta, kad informacija pirmiausia buvo paskelbta laikraštyje „15 minučių“, o jis rėmėsi „WikiLeaks“ paviešinta informacija. Tačiau publikacijoje išimtinai neigiamai įvardijamas ir vertinamas tik Pareiškėjas. Nėra nustatyta jokių duomenų, argumentų kurie pagrįstų tokį Pareiškėjo išskyrimą.

II. Dėl publikacijoje „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ („Respublika“, 2011-10-03, Nr. 228/6476; www.respublika.lt, 2011-10-03) paskelbtos informacijos

Publikacijoje buvo paskelbti teiginiai: „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“, „Įdomiausia, kad švedams ir norvegams pavyko paleisti nuo grandinės net patį Dainių Radzevičių, Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) ryškiausią „šviesulį“. Puolė vaikas į priekį, nuo

reikšmingumo apsašes. Nes jei švedas kiauksi, nejaugi Dainiukas unisonu nekiauksės. Ir užgriaudėjo provincialus vaikas, kad „Respublika“ išdavė ir pardavė žurnalistiką. Tarsi žurnalistika būtų Vasios agurkas, pardavinėjamas Turkmėnijos turguje. Jei kas ir išdavė lietuvišką žurnalistiką, tai pats LŽS „šviesulys“. Šiomis dienomis jau teismo aptemdytas. Išdavė žurnalistus, nes noriai, be jokių faktų patikrinimo prisidėjo prie šmeižikų. Ar gandų vairuojamas lepšis gali vadovauti LŽS? Purvams patiklų, lietuviškai žiniasklaidai priešišką entuziastą galima nuvairuoti bet kur.“

Dienraščio tituliniam puslapyje buvo paskelbtas publikacijos pavadinimas „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“. Pavadinimu paprastai glaustai apibūdinama pagrindinė publikacijos mintis, apibendrinamas jos turinys, išryškinamos tam tikros aplinkybės, siekiama atkreipti dėmesį į keliamą klausimą. Tai lemia, kad publikacijos pavadinime dažnai vartojami nagrinėjamą situaciją hiperbolizuojantys, perdėtai ją iliustruojantys teiginiai. Atkreiptinas dėmesys, kad teisė skleisti informaciją visuomenės informavimo srityje, taip pat ir spaudoje, apima ir teisę naudoti tam tikras lingvistines bei literatūrinės išraiškos priemones, kurių pagalba pateikiama informacija abstrahuojama ar koncentruotai reziumuojama, jeigu šios lingvistinės ir literatūrinės priemonės nereiškia teisės skleisti informaciją ribų peržengimo, t. y. jeigu jomis naudojamosi sąžiningai, nesiekiant įžeisti ar pažeminti asmens, apie kurį rašoma. Nagrinėjamu atveju publikacijos pavadinime buvo pavartota metafora, kuria Pareiškėjas prilyginamas gyvūniui, konkrečiai – šuniui. Šios metaforos vartojimas buvo išplėstas ir tęsiamas ir pačioje publikacijoje. Tokios informacijos atitikimo tikrovei patikrinti neįmanoma, todėl laikytina, kad buvo paskleista viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) nuomonė. Tokia metafora gali turėti ir neigiamą prasmę. Kaip jau minėta, lingvistinės ir literatūrinės išraiškos priemonės gali būti vartojamos, jeigu jomis nėra siekiama įžeisti ar pažeminti asmens, todėl būtina patikrinti, ar nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) elgėsi sąžiningai.

Pareiškėjas publikacijoje kelis kartus pavadinamas, prilyginamas šuniui („Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“, „<...> pasikinę vietinius šuniukus“, „<...> nuo grandinės nutrūko vietiniai ar pusiau vietiniai šuniukai“, „<...> ėmė kiauksėti <...>“, „<...> pavyko paleisti nuo grandinės net patį Dainių Radzevičių <...>“, „<...> nejaugi Dainiukas unisonu nekiauksės“). Nagrinėjamu atveju ši metafora turi neigiamą reikšmę ir rodo viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) kritišką Pareiškėjo vertinimą. Pažymėtina, kad metafora „paleisti nuo grandinės“ gali būti vartojama, jei tai daroma sąžiningai. Nagrinėjamu atveju Pareiškėjo atžvilgiu šia metafora neapsiribojama – Pareiškėjas ir tiesiogiai įvardijamas šunimi, jam priskiriamas pririšimas prie grandinės, jo veiksmai įvardijami „kiauksėjimu“. Pasikartojantis įvairių su šunimi susijusių savybių, vaizdinių Pareiškėjo atžvilgiu vartojimas rodo, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas)

siekia sustiprinti pasirinktą metaforą, ją pradedant vartoti tiesiogine prasme ir siekia pažeminti Pareiškėją.

Publikacijoje kelis kartus daroma nuoroda į tai, kad informaciją apie „WikiLeaks“ paviestą JAV ambasados susirašinėjimą paskelbę subjektai, *inter alia* Pareiškėjas, yra lojalūs, pavaldūs ar samdyti užsienio šalių žiniasklaidos priemonių („Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“, „Lojalus užsieniečiams <...>“, „<...> nuo grandinės nutrūko vietiniai ar pusiau vietiniai šuniukai“, „Paleidę nuo grandinės lietuviškus samdinius“). Tačiau publikacijoje nėra pateikiama jokių duomenų, nenurodomos jokios aplinkybės, kurios leistų pagrįsti teiginį, kad Pareiškėjas yra priklausomas nuo, valdomas, lojalus užsienio šalių žiniasklaidos priemonėms. Tokia išvada daroma remiantis vien aplinkybe, kad Pareiškėjas paskelbė informaciją apie „WikiLeaks“ paviestą JAV ambasados susirašinėjimą. Pažymėtina, kad nepateikiant jokių kitų aplinkybių ar duomenų, tokia išvada negali būti laikoma pagrįsta.

Publikacijoje Pareiškėjas apibūdinamas ir kitais išsireiškimais, palyginimais: „<...> nuo reikšmingumo apsaęs“, „<...> provincialus vaikis <...>“, „<...> lepšis <...>“, „Purvams patiklų, lietuviškai žiniasklaidai priešišką entuziastą galima nuvairuoti bet kur“. Visi šie palyginimai, epitetai turi neigiamą, žeminančią prasmę, pavyzdžiui „lepšis“ – sudribėlis, ištižėlis; „provincialus“ – būdingas provincijai, užkampiu, atsilikęs, siauras, ribotas (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius, 2000 m.). Vartojant šiuos epitetus sustiprinamas neigiamas Pareiškėjo vaizdavimas. Pažymėtina, kad tokių palyginimų, epitetų vartojimas sietinas išimtinai su neigiamu Pareiškėjo vertinimu, kurio, kaip nustatyta pirmiau, siekė viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas). Aptariamais palyginimais nėra siekiama paskleisti naujos informacijos, o tik bandoma žeminančiai pavaizduoti Pareiškėją.

Nors Pareiškėjas yra viešasis asmuo ir todėl turi būti pakantesnis jo atžvilgiu reiškiamai kritikai, tačiau, atsižvelgiant į nurodytus argumentus, darytina išvada, kad vartojant skundžiamus teiginius viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) tikslas buvo neigiamai pavaizduoti, įžeisti Pareiškėją, sumenkinti jo autoritetą. Toks informacijos skleidimas peržengia teisės skleisti informaciją ribas ir negali būti laikomas sąžiningu ar etišku, tokiu visuomenės informavimu pažeidžiamos Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų nuostatos.

III. Dėl kitų VIĮ nuostatų laikymosi

Vadovaujantis visuomenės informavimo įstatymo (2006, Nr. 82-3254; Žin., 2010, Nr. 123-6262) 24 straipsnio 1 dalimi, Kultūros ministerija skelbia vietinių, regioninių ir nacionalinių

laikraščių, žurnalų bei informacinės visuomenės informavimo priemonių redakcijų pateiktus duomenis apie juridinių asmenų, kurie yra vietinių, regioninių ir nacionalinių laikraščių, žurnalų bei informacinės visuomenės informavimo priemonių valdytojai, dalyvius. Remiantis Kultūros ministerijos surinkta ir viešai paskelbta informacija, matyti, kad 75 proc. UAB „Respublikos leidiniai“, kuri leidžia dienraštį „Respublika“, turto dalis ir 74 proc. balsų dalis priklauso V. Tomkui. V. Tomkus taip pat yra dienraščio „Respublika“ vyriausiasis redaktorius. Šios aplinkybės rodo, kad V. Tomkus yra atsakingas už dienraščio „Respublika“ turinį, turi realią galimybę daryti jam poveikį.

Kaip buvo minėta, 2011 m. rugpjūčio 4 d. V. Tomkus privataus kaltinimo tvarka kreipėsi į Vilniaus miesto 2-ąjį apylinkės teismą dėl BK 154 straipsnio 2 dalyje galimai padarytos veikos (šmeižimo). Nusikalstamos veikos padarymu įtariamasis asmuo – D. Radzevičius. Šios aplinkybės rodo, kad V. Tomkus yra asmeniškai suinteresuotas klausimo dėl Pareiškėjo interneto tinklalapyje paskleistos informacijos įvertinimo kaip šmeižimo. Publikacijos „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ pagrindinė mintis, joje dėstoma pozicija, Pareiškėjo veiksmų vertinimas sutampa su Pareiškėjui baudžiamojoje byloje reiškiamais kaltinimais. Visuomenės informavimo įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 1 punkte numatyta, kad viešosios informacijos rengėjai, skleidami informaciją visuomenei, neturi iškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus. Nors tai nereiškia, kad viešosios informacijos rengėjas apskritai negali skelbti informacijos apie Pareiškėjui iškeltą baudžiamąją bylą, vertinti Pareiškėjo veiksmų, baudžiamosios bylos ginčo objektu esančių teiginių, tačiau tai lemia, kad skleidamas tokią informaciją jis turi išlikti ypatingai objektyvus, sąžiningas, laikytis visuomenės informavimo principų ir etikos reikalavimų. Kaip jau buvo nurodyta, publikacijoje dalis informacijos buvo paskelbta netiksliai, buvo paskelbtos žinios, kurios neatitinka tikrovės, žemina Pareiškėjo garbę ir orumą, paskelbdamas dalį teiginių viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) buvo tendencingas, elgėsi nesąžiningai ir neetiškai, sąmoningai siekė neigiamai pavaizduoti Pareiškėją, pažeminti jo garbę ir orumą.

Publikacija „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ paskelbta rubrikoje „Redakcijos skiltis“. Tai rodo, kad paskelbta informacija yra dienraščio redakcijos pozicija. Dienraščio vyriausiasis redaktorius yra V. Tomkus. Paskelbtoje publikacijoje iš esmės pasikartoja ankstesnėje publikacijoje ir Pareiškėjui privataus kaltinimo byloje pareikšti kaltinimai. Įvertinus šias aplinkybes darytina išvada, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 1 punkto nuostatas.

Atsižvelgdama į nurodytus argumentus, vadovaudamasi Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 ir 5 punktais, 17 dalimi, žurnalistų etikos inspektorė

nusprendė:

1. Pripažinti pareiškėjo Dainiaus Radzevičiaus skundą dėl publikacijose „Generalinė prokuratūra demaskuoja JAV pakalikus“ („Respublika“, 2011-10-01, Nr. 227/6475; www.respublika.lt, 2011-10-01) ir „Švedai su norvegais paleido D. Radzevičių nuo grandinės“ („Respublika“, 2011-10-03, Nr. 228/6476; www.respublika.lt, 2011-10-03) paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu.

2. Įspėti viešosios informacijos rengėją UAB „Respublikos leidiniai“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 19 straipsnio 2 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 1 ir 2 punktų, 41 straipsnio 2 dalies 1, 4 ir 5 punktų pažeidimų.

3. Išsiųsti sprendimo kopiją Pareiškėjui, UAB „Respublikos leidiniai“ direktorei D. Veleckienei.

Žurnalistų etikos inspektorius sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

Žurnalistų etikos inspektorė

Zita Zamžickienė